

საქართველოს განახლებული ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილი (NDC)

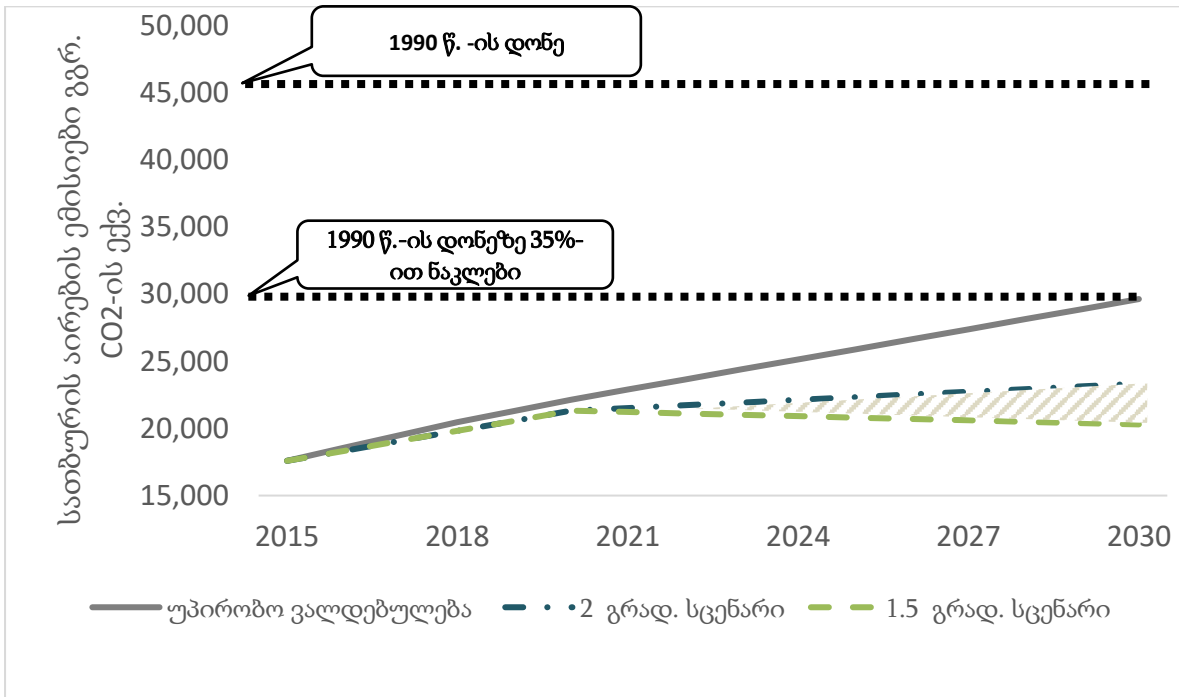
გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის მხარეთა 21-ე კონფერენციის #1/CP.21 გადაწყვეტილების 24-ე პუნქტის შესაბამისად, საქართველო წარადგენს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტს. ასევე, დამატებით ინფორმაციას მხარეთა 21-ე კონფერენციის #4/CMA.1 გადაწყვეტილების თანახმად, რომელიც საჭიროა ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის სიცხადის, გამჭვირვალობისა და ნათლად გაგებისთვის.

1 საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის აღწერა

1.1 მიზნები

- საქართველო იღებს უპირობო ვალდებულებას, 2030 წლისთვის ეროვნულ დონეზე სათბურის აირების ემისიების მაჩვენებელი 1990 წელს დაფიქსირებულ მაჩვენებელზე 35%-ით ნაკლები იყოს.
- საერთაშორისო მხარდაჭერის შემთხვევაში საქართველო იღებს ვალდებულებას, 2030 წლისთვის 50-57%-ით შეამციროს ეროვნულ დონეზე სათბურის აირების ემისიების ჯამური მაჩვენებელი 1990 წელს დაფიქსირებულ მაჩვენებელთან შედარებით იმ შემთხვევაში, თუ მსოფლიო გაჰყვება გლობალური საშუალო ტემპერატურის ზრდის 2°C ან 1.5°C -მდე შეზღუდვის სცენარს, შესაბამისი თანმიმდევრობით.
- საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის საფუძველზე მზადდება კლიმატის სამოქმედო გეგმა იმ შემამსუბუქებელი ღონისძიებების განსაზღვრის მიზნით, რომელთა გატარება ხელს შეუწყობს საქართველოს მიერ აღებული როგორც უპირობო, ასევე პირობითი ვალდებულებების შესრულებასა და სამიზნე მაჩვენებლების მიღწევას;
- საქართველო იღებს ვალდებულებას, შეისწავლოს კლიმატის ცვლილების უარყოფით შედეგებთან ადაპტაციის შესაძლებლობა ადგილობრივი და საერთაშორისო რესურსების მობილიზაციის გზით იმ სექტორებისთვის, რომლებიც კლიმატის ცვლილების უარყოფითი შედეგების მიმართ განსაკუთრებული მოწყვლადობით გამოირჩევიან.

გრაფიკი 1. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილით გათვალისწინებული მიზნები

1.2 მიზნების შესრულების ვადა

5. საქართველო ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის შესრულებას მომდევნო ათწლეულში გეგმავს. კერძოდ, 2021 წლის 1 იანვრიდან 2030 წლის 31 დეკემბრამდე პერიოდში.

1.3 საბაზისო წელი

6. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტის პირველი პუნქტის თანახმად, განახლებული მიდგომა საბაზისო მონაცემების სახით იყენებს ანთროპოგენური ემისიების სათბურის აირების შთანთქმის დონეს 1990 წლის მდგომარეობით.

7. ეროვნულ დონეზე სათბურის აირების ჯამური ემისიების შესახებ 1990¹ წლის მონაცემები შესაძლოა განახლდეს, თუ ორწლიური გამჭვირვალობის ანგარიშით გათვალისწინებული მეთოდოლოგიის პერიოდული გაუმჯობესებების გამო, მონაცემები ხელახლა დაითვლება.

1.4 მოქმედების არეალი

8. ემისიების შეზღუდვა კონკრეტულ სამიზნე მაჩვენებლებამდე მოიცავს და ემყარება ქვეყნის ეკონომიკის შვიდი სექტორის ანალიზს. ესენია: ტრანსპორტი, შენობები, ელექტროენერჯის წარმოება და გადაცემა, სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა, ნარჩენების მართვა და სატყეო სექტორი.²

¹ დროში შესაბამისობის პრინციპის თანახმად, მონაცემების ხელახლა დათვლის შემთხვევაში, ყოველი მომდევნო წელი ექვემდებარება განახლებას

² მიწათსარგებლობის, მიწათსარგებლობის ცვლილებისა და ტყის კატეგორიებისთვის ემისიების შეზღუდვების/შთანთქმის მონაცემები ამოღებულია სავარაუდო პროგნოზებიდან, ვიდრე მიწის კატეგორიათა ცვლილებისთვის სტატისტიკური მონაცემები არ შემუშავდება, გარდა შეშის მოხმარების მონაცემებისა.

9. ეროვნულ დონეზე სათბურის აირების ინვენტარიზაციის დოკუმენტში საქართველო გეგმავს განაგრძოს შეძლებისდაგვარად იმ სათბურის აირების აღრიცხვა, რომლებიც არ რეგულირდება მონრეალის ოქმის მიერ. მათ შორისაა ნახშირორჟანგი (CO₂), მეთანი (CH₄), აზოტის (I) ოქსიდი (N₂O), პერფტორნახშირწყალბადები (PFC), ფტორნახშირწყალბადები (HFC), გოგირდის ჰექსაფტორიდი (SF₆) და აზოტის ტრიფტორიდი (NF₃).
10. საქართველო ასევე გეგმავს განაგრძოს შეძლებისდაგვარად მართული ტყისა და ნიადაგის ნახშირბადის მარაგის აღრიცხვა შემდეგი წყაროებიდან: მიწისზედა (ცოცხალი) ბიომასა, მიწისქვეშა (ცოცხალი) ბიომასა, ძირსნაყარი ბიომასა, მერქნული ხმელი ბიომასა და ნიადაგის ორგანული ნახშირბადი.
11. კლიმატის ცვლილების უარყოფით შედეგებთან ადაპტაცია მოიცავს ყველაზე მოწყვლად სექტორებს: სოფლის მეურნეობას, სატყეო სექტორს, ჯანდაცვას, ინფრასტრუქტურას, ტურიზმს, ზედაპირული და მიწისქვეშა წყლების რესურსებს, მთის ეკოსისტემებს და ბიომრავალფეროვნებას.
12. ბოლო ათწლეულების განმავლობაში, საქართველოს მოსახლეობაზე კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული სტიქიური მოვლენების გავლენაზე დაკვირვებით, გამოვლინდა შემდეგი მოწყვლადი ჯგუფები, რომლებიც გადაუდებელ საადაპტაციო ღონისძიებებს საჭიროებენ: ბავშვები და მოზარდები, ქალები, ხანდაზმულები, შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე და ქრონიკული დაავადებების მქონე პირები, კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული სტიქიური უბედურების შედეგად იძულებით გადაადგილებულები ან ისინი, ვისაც კლიმატის ცვლილების გამო საფრთხე ემუქრება.

1.5 ამბიციის და სამართლიანობა

13. 2015 წელს, ეროვნულ დონეზე სათბურის აირების ემისიების ჯამური მაჩვენებელი (რაც არ მოიცავს მიწათსარგებლობით, მიწათსარგებლობის ცვლილებითა და სატყეო საქმიანობით გამოწვეულ ემისიებს), 1990 წელს დაფიქსირებული მაჩვენებლის 39%-ს შეადგენდა.
14. საქართველოს ახალი უპირობო სამიზნე დონე, ქვეყნის სათბურის აირების ემისიების საშუალო წლიური ზრდის მაჩვენებელს, დაახლოებით, 3.0%-მდე ზღუდავს, ნაცვლად 5.7%-ისა, რაც შეფასებული იყო გასული ათწლეულისთვის სათბურის აირების მე-4 ეროვნული ინვენტარიზაციის ფარგლებში.
15. გლობალური საშუალო ტემპერატურის ზრდის 1.5°C-მდე შეზღუდვის სცენარის შემთხვევაში, საქართველო იღებს პირობით ვალდებულებას, ეროვნულ დონეზე სათბურის აირების ჯამური ემისიის პიკს, 2021 წლიდან

2030 წლამდე პერიოდში, ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტის შესრულების პროცესში, მიაღწიოს.

16. საქართველოს უპირობო შერბილების სამიზნე მაჩვენებელი 1990 წლიდან 2030 წლამდე პერიოდში ქვეყნის სათბურის აირების ემისიის ჯამური მაჩვენებლის ერთ სულ მოსახლეზე დაახლოებით 16%-ით შემცირების ექვივალენტია.

17. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტით, ეროვნული გარემოებების, რესურსისა და შესაძლებლობების გათვალისწინებით, საქართველო იღებს ვალდებულებას კლიმატის ცვლილების წინააღმდეგ მსოფლიო მოძრაობაში სამართლიანი წვლილი შეიტანოს. საქართველო აცხადებს, რომ, მსოფლიო საზოგადოების კეთილდღეობისთვის გლობალური დათბობის წინააღმდეგ ბრძოლაში ერთობლივი ძალისხმევის თანაბარ და სამართლიან გადანაწილებას სასიცოცხლო მნიშვნელობა ენიჭება.

2 ეროვნული გარემოებები და ინსტიტუციური მოწყობა

2.1 მთავრობის სტრუქტურა

18. საქართველო, 1991 წლიდან, „კლიმატის ცვლილების შესახებ“ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ჩარჩო კონვენციის ხელმძღვანელი ქვეყანაა (კონვენციის დანართის 1-ში არშესული ქვეყანა). 1999 წელს, საქართველომ კიოტოს ოქმის რატიფიცირება განახორციელა, ხოლო 2017 წელს პარიზის შეთანხმებას შეუერთდა.

19. „გარემოს დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 51-ე მუხლი განსაზღვრავს გლობალური ცვლილებებისგან კლიმატის დაცვის ზოგად შიდასახელმწიფოებრივ მიდგომებს და „ატმოსფერული ჰაერის დაცვის შესახებ“ საქართველოს კანონის 53-ე მუხლი განსაზღვრავს კონკრეტულ შიდასახელმწიფოებრივ ვალდებულებებს.

20. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო უფლებამოსილია კოორდინაცია გაუწიოს კლიმატის ცვლილების შესახებ ეროვნული პოლიტიკის შექმნასა და განხორციელებას; კლიმატის ცვლილების შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ჩარჩო კონვენციის შესაბამისად კლიმატის ცვლილების შესახებ საერთაშორისო მოლაპარაკებებისთვის საქართველოს სტრატეგიის შემუშავებასა და განხორციელებას.

21. საქართველო იღებს კლიმატის ცვლილების სამთავრობო საბჭოს ოპერირების ვალდებულებას, რომელიც კლიმატის ცვლილების შესახებ

პოლიტიკის ეფექტურად განსახორციელებლად, საქართველოს მთავრობის 2020 წლის 23 იანვრის #54 დადგენილების შესაბამისად შეიქმნა.

22. საქართველოს გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობისა და საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროები ერთობლივად არიან პასუხისმგებელი, მერების შეთანხმების წევრი მუნიციპალიტეტებისთვის, ადგილობრივი კლიმატის ცვლილებასა და მდგრად ენერჯეტიკასთან დაკავშირებული მოქმედებების კოორდინაციაზე.
23. საქართველო აღიარებს მუნიციპალიტეტების არსებით მნიშვნელობას ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტით გათვალისწინებული მიზნების მისაღწევად. შედეგად, 2030 წლის მდგრადი ენერჯეტიკისა და კლიმატის შესახებ სამოქმედო გეგმების ერთობლივად შემუშავების მიზნით, თანამშრომლობისთვის იწვევს ყველა იმ მუნიციპალურ ერთეულს, რომელიც, 2024 წლისთვის, ევროკავშირის ინიციატივის, „მერების შეთანხმება კლიმატისა და ენერჯეტიკის შესახებ“, წევრი იქნება.

2.2 ეკონომიკური პროფილი

24. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტის განახლების თვალსაზრისით, საქართველო აცნობიერებს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების მიმდინარე დინამიკის მნიშვნელობას.
25. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი ითვალისწინებს, რომ პატარა, ღია და გარდამავალი საბაზრო ეკონომიკის პირობებში, საქართველო განვითარებადი, ზედა-საშუალო შემოსავლის მქონე ქვეყანაა (მსოფლიო ბანკის ჯგუფი, 2019 წ.). 2018 წელს, ერთ სულ მოსახლეზე, მთლიანი შიდა პროდუქტი (მშპ) 4,345.5 აშშ დოლარს შეადგენდა (საქსტატი, 2019 წ.), ხოლო 2000-2018 წლებში მშპ-ს საშუალო წლიური (რეალური) ზრდა 6.5% იყო.
26. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტით გათვალისწინებულია, რომ ვაჭრობის წილი მშპ-ში დაახლოებით 71%-ს შეადგენს, თუმცა ქვეყნის საერთაშორისო პოზიცია არ არის სახარბიელო, რადგან იმპორტის მაჩვენებელი ექსპორტისას საგრძნობლად აღემატება. 2018 წლისთვის, ეკონომიკაში ყველაზე არამდგრადი მაკროეკონომიკური ცვლადის - პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების ოდენობა 1 265 მილიონ აშშ დოლარს შეადგენდა (საქსტატი, 2019 წ.). კლიმატთან დაკავშირებული ძირითადი მაკროეკონომიკური ცვლადები განხილულია ქვემოთ (იხ. ცხრილი #1).

ცხრილი 1. საქართველოს ძირითადი მაკროეკონომიკური სტატისტიკა

ცვლადი/წელი	2000	2005	2010	2014	2015	2016	2017	2018
რეალური მშპ, მლნ ლარი*	5,676	13,920	18,014	22,110	22,819	23,528	24,636	25,798
რეალური მშპ-ის ზრდა, %*	6.3	10.3	7.2	4.4	3.2	3.1	4.7	4.7
მოსახლეობა, ათას.*	4,117	3,917	3,800	3,717	3,722	3,729	3,726	3,730
სათბურის აირების ემისია, გგრ CO ₂ ექვ.**	10,479	10,684	13,207	16,278	17,591	უცნობია	უცნობია	უცნობია
კაპიტალის დაგროვება, მლნ ლარი*	უცნობია	უცნობია	4,009	7,535	9,032	10,310	11,238	უცნობია
პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები, მლნ აშშ დოლარი*	131	453	866	1,818	1,729	1,650	1,963	1,265

**საქართველოს მეორე ორწლიური განახლებული ანგარიში.

27. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი იმასაც ითვალისწინებს, რომ მომსახურების სექტორს საქართველოს ეკონომიკაში წამყვანი პოზიცია უჭირავს და რომ მისი წილი მთლიანი ეკონომიკური საქმიანობის 68%-ს შეადგენს. მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის სექტორების წილი მთლიანი ეკონომიკური საქმიანობის მაჩვენებელში შესაბამისად 24%-სა და 8%-ს შეადგენს.

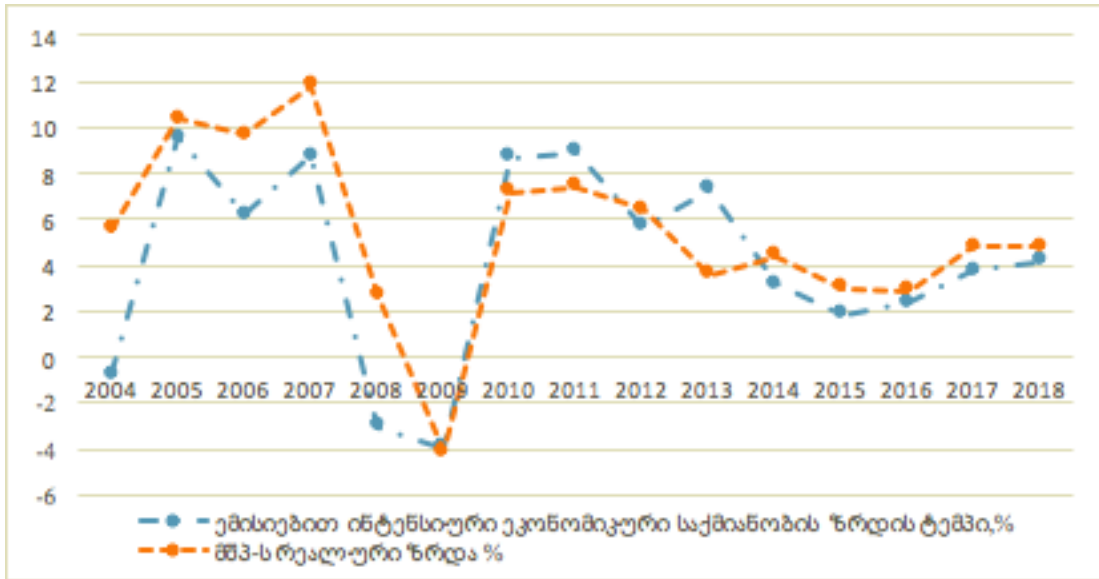
28. იმის გათვალისწინებით, რომ სათბურის აირების ემისიების საშუალო ზრდის მაჩვენებელი, ბოლო 18 წლის განმავლობაში, დაახლოებით 4.3%-ს უტოლდებოდა, საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი ყურადღებას ამახვილებს რიგ ფაქტორებზე, რომლებიც ქვეყანაში სათბურის აირების ემისიებზე ახდენს გავლენას. მათ შორისაა: მთლიანი შიდა პროდუქტის (მშპ) რეალური ზრდის მაჩვენებელი, დემოგრაფიული მდგომარეობა, ინვესტიციები, ფასები ენერგეტიკის სექტორში, ტექნოლოგიური პროგრესი, ენერჯის მოხმარების მაჩვენებელი, ქცევები და დამოკიდებულებები და ა.შ. რეალური მშპ და ენერჯის მოხმარება საქართველოში სათბურის აირების ემისიების ძირითადი მამოძრავებელი ფაქტორებია.

29. საქართველო აღნიშნავს, რომ მრავალი მიზეზიდან გამომდინარე, მათ შორის ეკონომიკური რეცესიები, ინსტიტუციური არასტაბილურობა და გარე ფაქტორები (გლობალური კრიზისები, სავაჭრო ემბარგო, ეკონომიკური კრიზისები მეზობელ ქვეყნებში, ენერგეტიკის სექტორში ფასთა შოკები და ა.შ.), ქვეყანაში სათბურის აირების ემისიის ტენდენცია არასტაბილურია და მაღალი ცვალებადობით ხასიათდება.

30. საქართველო აღიარებს, რომ არსებობს მჭიდრო კავშირი კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებულ აქტივობებსა (სოფლის მეურნეობა,

ტრანსპორტი, მრეწველობა, ენერგომომარაგება) და რეალურ მშპ-ს შორის. კლიმატთან დაკავშირებული ეკონომიკური საქმიანობების მაჩვენებელი ბოლო ათ წელიწადში ნელ-ნელა გაიზარდა. ასეთი საქმიანობების ზრდის საშუალო მაჩვენებელი 4.2%-ია, რაც მშპ-ის ზრდის მაჩვენებელზე (5.4%) დაბალია (იხ. გრაფიკი #3).

ცხრილი 2. რეალური მშპ და ეკონომიკური საქმიანობა

წყარო: საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური

2.3 მოსახლეობა და მოწყვლადი ჯგუფები

31. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი ითვალისწინებს საქართველოს მოსახლეობის მატების ამჟამინდელ დინამიკას (დანართი 7.3) და ემყარება დაშვებას, რომ 2030 წლისთვის ქვეყნის მოსახლეობა კვლავ 3,6-3,8 მილიონი იქნება.
32. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილი აღიარებს, რომ მე-12 პარაგრაფში აღნიშნული მოწყვლადი ჯგუფები სასიცოცხლო რესურსების სიმწირის პირობებში, კლიმატის ცვლილების გამო, განსაკუთრებული საფრთხის ქვეშ არიან.
33. საქართველო იღებს ვალდებულებას, ეროვნული ადაპტაციის გეგმის შემუშავების პროცესში, გამოავლინოს ბავშვების საჭიროებები და განსაზღვროს პრიორიტეტები კლიმატის ცვლილების შედეგებთან ადაპტაციაზე ორიენტირებულ ღონისძიებებში.

34. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი თანამშრომლობისთვის იწვევს ეროვნულ დონეზე ყველა დაინტერესებულ მხარეს ბავშვებისა და მოზარდთათვის კლიმატის ცვლილებასთან დაკავშირებული განათლების უზრუნველყოფის, ცნობიერების ასამაღლებელი ღონისძიებებისა და ტრენინგების ჩატარების მიზნით.
35. გაეროს კლიმატის ცვლილების ჩარჩო კონვენციის მიმართ მეხუთე ეროვნული შეტყობინების ფარგლებში, საქართველო იღებს ვალდებულებას, განახორციელოს ქვეყნის ყველაზე მოწყვლადი დასახლებული პუნქტების იდენტიფიცირება, რომელთა მოსახლეობასაც კლიმატის ცვლილების გამო გადაადგილების საფრთხე ემუქრება. ასევე, თანამშრომლობისთვის იწვევს საერთაშორისო პარტნიორებს იმ ბავშვებისა და მათი ოჯახების დაცვის პროგრამების შემუშავების მიზნით, რომლებიც იძულებულნი არიან, კლიმატის ცვლილებით გამოწვეული სტიქიური უბედურების ან კრიზისის შედეგად გადაადგილდნენ.
36. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი, კლიმატის ცვლილებაზე ეფექტიანი რეაგირების მიზნით, აღიარებს კონკრეტული ცოდნის, რესურსისა და მომსახურებების აუცილებლობას შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისთვის.
37. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი მოუწოდებს დაინტერესებულ მხარეებს ადგილობრივ და საერთაშორისო დონეზე, ქვეყნის თავისებურების გათვალისწინებით შეიმუშაონ საგანმანათლებლო პროგრამები შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირებისთვის.
38. მეხუთე ეროვნული შეტყობინების ფარგლებში, საქართველო იღებს ვალდებულებას, გამოავლინოს კლიმატის ცვლილების შედეგად ხშირი წყალდიდობით გამორჩეული რეგიონები და მოუწოდებს საერთაშორისო პარტნიორებს, შეიმუშაონ დაცვის პროგრამები იმ მოწყვლადი ჯგუფებისთვის, რომლებსაც წყლით გამოწვეული ინფექციური დაავადებების საფრთხე ემუქრება.
39. საქართველო მხარს უჭერს ისეთი პროგრამების შემუშავებას, რომლებიც შეისწავლიან კლიმატის ცვლილებას, როგორც ქრონიკული დაავადებების გავრცელების რისკ-ფაქტორს.
40. შემდეგი ეროვნული შეტყობინებების ფარგლებში, საქართველო იღებს ვალდებულებას, შეისწავლოს ექსტრემალური ტემპერატურის მატების, წყალდიდობებისა და ქარიშხლების გავლენის დინამიკა ქვეყნის სამედიცინო მომსახურების მიწოდებისა და ჯანდაცვის სისტემებზე.

2.4 გეოგრაფიული პროფილი

41. ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი ხაზს უსვამს მაღალმთიანი ტერიტორიების მოწყვლადობას, იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ ქვეყნის მთიანი ტერიტორიის უმეტესობაზე, განსაკუთრებით ზღვის დონიდან 1000 მეტრზე მაღლა მდებარე ტერიტორიებზე, დიდ გავლენას ახდენს ექსტრემალური ამინდის პირობები.

42. საქართველო ყურადღებას ამახვილებს ადგილობრივი ტყეების ნახშირბადის შთანთქმის უნარსა და ტყის საფარის არეალზე (ქვეყნის მთელი ტერიტორიის, დაახლოებით, 40%) და მიზნად ისახავს ტყეების სათბურის აირების შთანთქმისა და ადაპტაციის შესაძლებლობების შენარჩუნებას.

2.5 კლიმატური პროფილი

43. ქვეყნის ეროვნულ შეტყობინებებში მოცემული ინფორმაციის გათვალისწინებით, საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ უკვე რამდენიმე ათწლეულია საშუალო ტემპერატურა ზრდადი ტენდენციით ხასიათდება ქვეყნის უმეტეს რეგიონში და წარმოშობს ცვლილებების საფრთხეს როგორც კლიმატურ, ისე სასოფლო-სამეურნეო ზონებში.

3 საქართველოს სათბურის აირების ეროვნული ინვენტარიზაციის სისტემის შექმნა

44. საქართველო იღებს ვალდებულებას, 2024 წლისთვის შეიმუშავოს და დანერგოს შესაბამისი პროცედურები და მონაცემთა ბაზა ეროვნული წყაროებიდან ანთროპოგენური ემისიებისა და სათბურის აირების მშთანთქმელების საარქივო სისტემისთვის.

45. საქართველო მუშაობს ქვეყნისთვის სპეციფიური ემისიების ფაქტორების და მონაცემების შემუშავებაზე, რათა შეძლოს კლიმატის ცვლილების მთავრობათაშორისი საბჭოს (IPCC) 2006 წლის სახელმძღვანელოს მიხედვით რეკომენდებული მეთოდების (მრავალდონიანი მიდგომა) გამოყენება ძირითადი კატეგორიებისთვის.

46. ვინაიდან საქართველოში მაღალი დონის მეთოდოლოგიების გამოსაყენებლად საჭირო ისტორიული მონაცემები არ არსებობს, ქვეყანა გეგმავს გამოიყენოს კლიმატის ცვლილების მთავრობათაშორისი საბჭოს (IPCC) მითითებებით გათვალისწინებული მეთოდების კომბინირების ტექნიკა წყაროებიდან ანთროპოგენური ემისიებისა და სათბურის აირების მშთანთქმელების შესახებ ეროვნული ინვენტარიზაციის ანგარიშებში, რათა უზრუნველყოფილი იყოს დროითი მწკრივების შესაბამისობა და გამოითვალოს იმ ემისიების დაახლოებითი მნიშვნელობაც, რომელთა

აღრიცხვა ვერ ხერხდება აქტივობის შესახებ არასაკმარისი მონაცემების, ემისიების ფაქტორებისა ან სხვა პარამეტრების გამო.

47. საქართველო იღებს ვალდებულებას, 2024 წლისთვის, შექმნას ხარისხის უზრუნველყოფის, ასევე, ზოგადი და კატეგორიების მიხედვით დაკონკრეტებული ხარისხის კონტროლის პროცედურები ეროვნული არსებული წყაროებიდან ანთროპოგენური ემისიებისა და სათბურის აირების მშთანთქმელების დონის განსაზღვრის მიზნით.
48. საქართველო იღებს ვალდებულებას, მიიღოს და დანერგოს პროცედურები ქვეყანაში არსებული წყაროებიდან ანთროპოგენური ემისიებისა და სათბურის აირების მშთანთქმელების ვერიფიკაციის ტექნიკების გამოყენებისთვის და ამოქმედოს ისინი 2024 წლისთვის წყაროებიდან ანთროპოგენური ემისიებისა და სათბურის აირების მშთანთქმელების ეროვნული ინვენტარიზაციის ანგარიშების მეშვეობით.
49. საანგარიშო წლისთვის საქართველო გეგმავს ინფორმაციის წარდგენას შემდეგი არაპირდაპირი სათბურის აირების შესახებ: ნახშირბადის მონოქსიდი (CO), აზოტის ოქსიდები და არამეთანური აქროლადი ორგანული ნაერთები (NMVOC). ასევე, გოგირდის ოქსიდების შესახებ, რომლებიც შესაბამისობაშია საქართველოს ჰაერის დამაბინძურებელი ემისიების ინვენტარიზაციასთან.

4 სათბურის აირების შემცირება

4.1 მიზნები სექტორების მიხედვით

50. საქართველომ, თითოეული სექტორისთვის სათბურის აირების შესაძლო შემცირების შეფასებით, განსაზღვრა სათბურის აირების შეზღუდვის სამიზნე მაჩვენებელი. ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტით გათვალისწინებული მიზნის მისაღწევად, ქვემოთ ჩამოთვლილი სექტორული სამიზნე მაჩვენებლები უნდა იქნას მიღებული კლიმატის ცვლილების სამოქმედო გეგმის (2021-2022) მიზნებად:
51. საქართველო გეგმავს, 2030 წლისთვის, [15%-ით] შეარბილოს სათბურის აირების ემისიები სატრანსპორტო სექტორში საბაზისო დონის³ საფუძველზე გაკეთებულ პროგნოზებთან მიმართებით.
52. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი მხარს უჭერს დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარებას შენობების სექტორში, კლიმატის მიზნებზე

³ დამატებითი ინფორმაცია თითოეული სექტორის საბაზისო მონაცემების შესახებ მოცემულია კლიმატის სამოქმედო გეგმაში.

მორგებული ენერგოეფექტური ტექნოლოგიებისა და სერვისების წახალისების გზით.

53. საქართველო გეგმავს, 2030 წლისთვის, [15%-ით] შეზღუდოს სათბურის აირების ემისიები ენერჯის გენერაციისა და გადაცემის სექტორში საბაზისო სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან მიმართებით.
54. ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი მხარს უჭერს დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარებას სოფლის მეურნეობის სექტორში, კლიმატკონივრული სოფლის მეურნეობის ტექნოლოგიებისა და სერვისების წახალისების გზით.
55. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი მხარს უჭერს დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარებას სამრეწველო სექტორში, კლიმატის მიზნებზე მორგებული ინოვაციური ტექნოლოგიებისა და სერვისების წახალისების გზით, რათა მიღწეული იყოს ემისიების [5%-იანი] შეზღუდვის მიზანი ღონისძიებების გატარების გარეშე სცენარით გათვალისწინებულ პროგნოზებთან მიმართებით.
56. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი მხარს უჭერს დაბალნახშირბადიანი მიდგომების განვითარებას ნარჩენების სექტორში, კლიმატის მიზნებზე მორგებული ინოვაციური ტექნოლოგიებისა და მომსახურების წახალისების გზით.
57. საქართველო გეგმავს, 2030 წლისთვის, [10%-ით] გაზარდოს ნახშირბადის შთანთქმის უნარი სატყეო სექტორის მეშვეობით 2015 წელს დაფიქსირებულ დონესთან შედარებით.
58. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი ადგენს კლიმატის სამოქმედო გეგმის შესრულებისათვის 2021 წლიდან 2030 წლამდე პერიოდს, ინდივიდუალური შემარბილებელი ღონისძიებების განსაზღვრის გზით რაც თითოეული სექტორისთვის გაწერილი მიზნების მიღწევას განაპირობებს.

5 ადაპტაცია

59. საქართველომ განსაზღვრა შემდეგი საადაპტაციო ღონისძიებები, რომელთა გატარება უნდა მოხდეს ეროვნული ადაპტაციის გეგმის ფარგლებში, ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტით გათვალისწინებული მიზნის მისაღწევად:

60. საქართველო გეგმავს, შეაფასოს კლიმატის ცვლილების ეფექტი მიწისქვეშა და ზედაპირული წყლის რესურსების ხელმისაწვდომობაზე მათი მდგრადი გამოყენებისთვის სოფლის მეურნეობის (სარწყავი სისტემები), ენერგოწარმოებისა და საყოფაცხოვრებო მიზნებისთვის გრძელვადიან პერსპექტივაში.
61. საქართველო გეგმავს, შეაფასოს კლიმატის ცვლილების ეფექტი მთების ეკოსისტემებზე მცენარეებისა და მთათა სისტემების მდგრადი მართვის მიზნით.
62. საქართველო გეგმავს, ხელი შეუწყოს ენდემური სახეობების კონსერვაციას, შესაბამის ეკოსისტემებზე კლიმატის ცვლილების გავლენის შეფასების გზით.
63. საქართველო გეგმავს, შეისწავლოს წინასწარ შერჩეულ ტერიტორიებზე ტყის საფარის ყველაზე მოწყვლადი ნაწილები.
64. საქართველო გეგმავს შეაფასოს იმ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებების მოწყვლადობის დონე, რომლებსაც ყველაზე დიდი წილი აქვთ მშპ-ში (მაგ. ყურძენი, თხილი) ან/და ქვეყნის უნიკალური პროდუქტის წარმოებისთვის, მაგალითად, როგორცაა ქართული თაფლი. აღნიშნული პროცესი განხორციელდება კლიმატის პარამეტრების ცვლილებისა და ინფექციების გავრცელების ალბათობის შეფასებით, რათა უზრუნველყოფილი იყოს საკვების უსაფრთხოება.
65. საქართველო გეგმავს, განავითაროს ადაპტაციის შესაძლებლობები ზამთრისა და ზაფხულის (სანაპირო) ყველაზე მოწყვლადი კურორტებისთვის.
66. საქართველო გეგმავს, შეაფასოს ადამიანების ჯანმრთელობაზე კლიმატის ცვლილების ეფექტი სოციალურ, ეკონომიკურ, ბიოლოგიურ, ეკოლოგიურ და ფიზიკურ სისტემებს შორის ურთიერთდამოკიდებულების ინტერდისციპლინარული კვლევის ჩატარების გზით.
67. საქართველო გეგმავს, ხელი შეუწყოს იმ ღონისძიებების განხორციელებას, რომელთა მიზანია ექსტრემალური ამინდით გამოწვეული ზარალისა და ზიანის შემცირება.

6 გენდერი და კლიმატის ცვლილება საქართველოში

68. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი შესაბამისობაშია საქართველოს კონსტიტუციის მე-11 მუხლთან თანასწორობის უფლების შესახებ, საქართველოს კანონთან გენდერული თანასწორობის შესახებ, #21/CP.22

გადაწყვეტილებასთან გენდერისა და კლიმატის ცვლილების შესახებ, ღიშას გაძლიერებულ სამუშაო პროგრამასთან გენდერის შესახებ და შესაბამის გენდერის სამოქმედო გეგმასთან.

69. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი აღიარებს მდგრადი განვითარების მე-5 მიზნის 5.1-5.6, 5.ა და 5.ბ ამოცანების ნაციონალიზაციას, რომლებიც გენდერული თანასწორობის მიღწევასა და ქალთა მხარდაჭერასა და გაძლიერებას ეხება.
70. საქართველო განიხილავს შესაძლებლობას, ვინაიდან მასწავლებელთა უმეტესობა დაწყებით და საშუალო კლასებში, უნივერსიტეტების ლექტორების 58%⁴ და ექიმების 65%⁵ ქალები არიან, გააძლიეროს ქალების, როგორც ცვლილების აგენტების, როლი გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მათი ჩართვით კლიმატის ცვლილებით განპირობებულ ჯანდაცვის საკითხებთან დაკავშირებითა და კლიმატის ცვლილების შესახებ ცნობიერების ამაღლების, შესაძლებლობებისა და უნარების განვითარების, ასევე, ცოდნის გაზიარების პროგრამების კუთხით, რომელთა მიზანიც ქვეყნებისა და მიდგომების შეცვლაა.
71. საქართველო ასევე განიხილავს შესაძლებლობას, გააძლიეროს ქალების, როგორც ცვლილების აგენტების, როლი სახლებში ენერგოეფექტიანი ზომების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების პროცესში მათი ჩართვის გზით.
72. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი თანამშრომლობისთვის იწვევს ყველა დაინტერესებულ მხარეს და შესაბამის ადგილობრივ ორგანიზაციებს ქალებისადმი მიმართული საადაპტაციო რესურსის განსაზღვრის მიზნით, იმ შემთხვევებში, როდესაც მათი მოწყვლადობის მაჩვენებელი მაღალია.
73. საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტი გეგმავს გენდერული ნიშნით სეგრეგირებული მონაცემების შეგროვებას, მართვას, წარდგენასა და დაარქივებას სათბურის აირების ემისიების შერბილების და კლიმატის ცვლილებასთან ადაპტაციის ეროვნული ანგარიშგების ფარგლებში; ასევე, გენდერულ ანალიზს და შესაძლებლობების განვითარებასა და ცოდნის გაზიარებას კლიმატთან დაკავშირებული პროექტების ფარგლებში.

⁴ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2018 წ.

⁵ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური, 2018 წ.

7 დანართები

7.1 საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტის მომზადებასთან დაკავშირებული საუკეთესო პრაქტიკა და გამოცდილება

საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტის მე-12 პუნქტში იდენტიფიცირებულია ქვეყნის მოწყვლადი ჯგუფები. ძირითადი დაინტერესებული მხარეების, განსაკუთრებით, მოწყვლადი ჯგუფების კონკრეტული ინტერესების, საჭიროებების, შესაძლებლობების, როლებისა და პასუხისმგებლობების სრულად გათვალისწინების მიზნით, დოკუმენტის განახლების პროცესში ჩატარდა შეხვედრები მოწყვლად ჯგუფებთან და კლიმატის ცვლილებასა და გენდერის საკითხებზე მომუშავე სამოქალაქო ორგანიზაციებთან.

საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტის შესრულებისა და ზედამხედველობის მიზნით, საქართველოს მთავრობამ შექმნა სამთავრობო სარეკომენდაციო ორგანო - კლიმატის ცვლილების საბჭო. სწორედ, ეს საბჭო წარმოადგენს ინსტრუმენტს, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს კლიმატის პოლიტიკის გამჭვირვალედ განხორციელება ამ დოკუმენტით გათვალისწინებული ემისიების სამიზნე მაჩვენებლების მისაღწევად.

7.2 დაშვებები და მეთოდოლოგიური მიდგომები; დაშვებები და მიდგომები, რომლებიც გამოყენებულია ანთროპოგენური სათბურის აირების ემისიისა და შესაბამისად, შთანთქმის დონეების განსაზღვრისთვის

სათბურის აირების ინვენტარიზაციის ანგარიშის წარდგენას #18/CMA.1 გადაწყვეტილების შესაბამისად და ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის დოკუმენტის პროგრესის ანგარიშის წარდგენას #4/CMA.1 გადაწყვეტილების შესაბამისად, საქართველო 2024 წლის 31 დეკემბრამდე გეგმავს.

სათბურის აირების ემისიებისა და შთანთქმების დონეების განსაზღვრისთვის საქართველო კვლავ იყენებს კლიმატის ცვლილების მთავრობათაშორისი საბჭოს (IPCC) მიერ, სათბურის აირების ეროვნულ დონეზე ინვენტარიზაციის 2006 წელს შედგენილ სახელმძღვანელოსა და ამავე სახელმძღვანელოს 2013 წლის დამატებით დოკუმენტს: . ჭარბტენიანი ტერიტორიების , სათბურის აირების გამონაბოლქვისა და ემისიების ჩაჭერის შესაფასებლად.

საქართველოს ეროვნულ დონეზე განსაზღვრული წვლილის განახლებული დოკუმენტის თანახმად, სექტორებისთვის განსაზღვრული სათბურის აირების შემცირების მიზნები ემყარება იმ დაშვებებსა და მეთოდოლოგიებს, რომლებიც გამოყენებულია კლიმატის სამოქმედო გეგმაში (2021-2022 წწ.). სატყეო სექტორში სათბურის აირების შთანთქმის სამიზნე დონეების განსაზღვრისთვის გამოყენებულია ნახშირბადის ბალანსის EX Ante მოდელირების პროგრამის მე-7 ვერსია. ენერჯიასთან დაკავშირებულ ყველა სექტორში, მათ შორის ენერჯის

წარმოებისა და გადაცემის, შენობების, ტრანსპორტის, წარმოების სექტორებში, სათბურის აირების (CO₂, CH₄ და N₂O) ემისიების სამიზნე დონეების განსაზღვრისთვის გამოყენებულია LEAP მოდელირების პროგრამა.

7.3 საქართველოს მოსახლეობის ამჟამინდელი დინამიკა

2018 წლის 1 იანვრის მონაცემებით, საქართველოს მოსახლეობა 3,7⁶ მილიონ ადამიანს შეადგენდა. აქედან 2,2 მილიონი (58,3%) ურბანულ დასახლებებში ცხოვრობდა, ხოლო 1,5 მილიონი (41,7%) - სოფლად (შავიშვილი და ქართველიშვილი, 2018 წ.). ზოგადად, საქართველოს მოსახლეობის რაოდენობა 1994-დან 2017 წლამდე დაახლოებით 24,4%-ით შემცირდა. კლებადი ტენდენცია შეინიშნებოდა როგორც ურბანულ დასახლებებში, ისე სოფლებშიც. კერძოდ, ქალაქების მოსახლეობა შემცირდა 18%-ით, ხოლო იგივე 23 წლიანი პერიოდისთვის, სოფლად მცხოვრებთა რაოდენობის კლების დინამიკა ბევრად მაღალი იყო - დაახლოებით, 31.7%. საქართველოს მოსახლეობის ¼-ით შემცირების ერთ-ერთ მთავარ მიზეზად მიჩნეულია მიგრაცია. გარდა ამისა, ქვეყანაში მიმდინარე ურბანიზაციის პროცესი, ხელს უწყობს საქართველოს სოფლებიდან ადამიანთა მიგრაციის უფრო მაღალი დონის შენარჩუნებას.

⁶ მონაცემები არ მოიცავს საქართველოს ოკუპირებულ ტერიტორიებს